

INGLIZ VA O`ZBEK TILLARIDAGI MODAL SO`ZLARNING KULTROLVISTIK TAHLILI

Usmonova Dona Sotvoldievna

Ingliz tili kafedrası katta o`qıtuvchisi

Farg'ona davlat universiteti

Yunusov Axliddin Ubaydullayevich

Magistratura 2-kurs talabasi

Ingliz tilshunosligi mutaxassisligi

Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz va o`zbek tillaridagi aniqlik mazmunini namoyon etuvchi ayrim modal so`zlar muhokama etiladi.

**Kalit so`zlar:** Modal so`z, fe`l, nutq, tilshunoslik, qiyoslash, metod.

KIRISH

Definitely modal so`zi, odatda, nutqiy aktning modallik doirasiga ishonch yoki haqqoniylik mazmuni kirituvchi modal so`zlar guruhiga kirib, ularni surely, certainly, of course modal so`zlari bilan bir qatorga qo`yish uchun zamin yaratadi. Ammo definitely modal so`zining o`z ma`nosidan kelib chiqqan holda, ushbu so`zning modal mazmunini “aniqlik”, “qat`iylık” deb e`tirof etsak maqsadga muvofiq bo`ladi nazarimizda. Definitely so`zi tarkibida “gumon, ishonchsizlik yoki noaniqlikning mavjud emasligi”, “shubhasiz”, “aniq” semalarining mavjudligi bois nutqiy tuzilma modallik doirasiga so`zlovchining prpozitsiya aniqligiga ishonchi mazmunini kiritadi

ASOSIY QISM

Aniqlik mazmunidagi modal so`zlarning pragmatik vazifalari

Mazkur qat`iylık operatorlari qo`yidagilarni ifodalash uchun xizmat qiladi:

(1) adresat fikri bilan rozilikni ajratib ko`rsatish:

- She understood that I had had an accident.

- She definitely did (le Carre, p. 422)
- I wouldn't like her to feel that.
- Exactly (Murdoch, The B. and B., p. 156)
- He's here on a business trip.
- Precisely (Gardner, p. 72)
- I like to serve you, sir and to obey you in all that is right.
- Precisely: I see you do (Bronte, p. 219);

(2) Adresat presuppozitsiyasi haqqoniyligining qat'iy tasdiqlanishi:

- Is he a special friend of yours? Mason asked.
- Definitely (Gardner, p. 52)
- Then you're going to be married, sir?
- Precisely with your usual acuteness you have hit the nail straight on the head

(Bronte, p. 252).

- You mean that luck turns?
- Exactly, Hastings (Christie, ABC, p. 128).

Definitely modal so'zidan so'zlovchining nazarida yolg'on ko'ringan adresat presuppozitsiyasini qat'iy rad etilishini ifodalash uchun foydalaniladi:

- Do you think I can persuade him not to go to Canada?
- No, I definitely don't (Bradford, p. 728); qat'iy e'tirozni ishodlash uchun:
- He is guilty.
- He definitely isn't (Cunningham, p. 32).

Exactly modal so'zi baho qiymatini kuchaytirish uchun ishlatiladi:

- You're not alone?
- Exactly (Donleavy, p. 214).

Aniqlik mazmunidagi modal so'zlarning gapda joylashish tartibi

Definitely modal so'zi murakkab kesimning asosiy fe'lidan oldin joylashib, odatda, gapning o'rtasidan o'rin olgan bo'ladi:

I definitely don't like suppressing news (Bradford, p. 361) And Ricardo is definitely dead, Mr. Smiley (le Carre, p. 93).

Exactly va precisely modal soʻzlari odatda nutqiy tuzilma avvalida joylashadi yoki mustaqil kommunikativ birlik sifatida faoliyat olib boradi.

Yuqorida taʼkidlab oʻtilganidek, definitely, exactly, precisely modal soʻzlarining ishlatilish holatlari zamonaviy ingliz tilida koʻp uchramaydi. Tahlil etilayotgan misollar sanab oʻtilgan modal soʻzlarning boshqa pragmatik mazmun birliklari bilan oʻzaro munosabatdor boʻlgan holatlarni ajratish imkonini bermadi, shuningdek, ushbu modal soʻzlarning diskurs doirasida ishlatilishiga misollar uchramadi. Ammo ularning ishlatilishi boshqa qatʼiylik operatorlari boʻysunadigan qonuniyatlar kabi ekanligini taʼkidlashga asoslar mavjud.

Uzatilayotgan axborot aniqligiga soʻzlovchining ishonchi, shuningdek, qatʼiy tasdiqni ifoda etishi mumkin boʻlgan by all means modal iborasi qoʻllanishida yuzaga keladi (Nilsen, 1972: 157).

Adresat presuppozitsiyasining kuchaytirilgan tasdigʻi holatlari hamkuzatilishi mumkin:

- Want to come around and say hello?
- By all means (Suzann, p. 428)

yoki ajratib koʻrsatilgan rozilik ifodasi:

- Tell him that.
- By all means (Donleavy, p. 336).

Propozitsiya aniqligi, haqqoniyligi kuchaytirilishi mumkin: By all means he will come.

XULOSA VA MUNOZARA

1. Aniqlik, qatʼiylikni ifodalovchi vositalar orasida asosiy oʻrinni qatʼiylikning tub semasiga ega modal birliklar egallaydi; ularning asosiy pragmatik vazifasi propozitsiyaning haqqoniyligi, rostligini taʼkidlash hisoblanadi.

Mazkur turkumdagi modal birliklari orasida quyidagi mazmundagi guruhlar ajratiladi: (1) soʻzlovchining propozitsiya haqqoniyligiga ishonchini ifodalovchilar; (2) soʻzlovchining propozitsiya shubhasiz toʻgʻriligiga ishonchiga ishora qiluvchilar; (3) soʻzlovchining propozitsiya aniqligiga ishonchini bildiruvchilar.

2. Ajratilgan modal birliklarining har bir guruhi birliklarning lug'aviy ma'nosidagi farqlarga asoslanib, ta'kidning turli darajasini aks ettiruvchi mezon shaklida namoyon etilishi mumkin.

3. Misollar tahlili guvohlik berishicha, modal operatorlar asosiy gapdan tortib maxsus gaplargacha turli grammatik mavqe'dagi birliklar orqali ifodalanishi mumkin.

4. Aniqlik modal birliklari, xabar berilayotgan axborot haqqoniyligi va rostligini kuchaytirishdan tashqari, nutqiy tuzilma pragmatik mazmuniga adresat presuppozitsiyasining haqiqatligini tasdiqlash yoki inkor etish kabi qo'shimcha tushlarni ham kiritishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kwerk R., Greenbaum S., Leach J., Svartvik J. Universitetlar uchun zamonaviy ingliz tili grammatikasi. 1982. - 391-yillar.

2. Vygotskiy L.S. Nutq va fikrlashni rivojlantirish. Pedagogika, 1982.-V.2.

3. Satvoldievna, U. D., & Qizi, A. M. N. (2020). Comparative typological analysis of semantic-structural features of conditional inclination in different systematic languages. *Проблемы современной науки и образования*, (4-2 (149)), 21-23.

4. Usmonova, D. (2022). PRINCIPLES OF DIVISION OF WORD CATEGORIES IN UZBEK LANGUAGE. *YOUTH, SCIENCE, EDUCATION: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS*, 1(2), 60-65.

5. Usmonova, D. S., & Yusupova, M. I. Q. (2021). Comparative analysis of the somatic phraseological units of the english and russian languages with the component "heart". *Current research journal of philological sciences* (2767-3758), 2(11), 94-99.

6. Усмонова Д. С. Роль и особенность соматических фразеологизмов различных языков //Мировая наука. – 2019. – №. 9. – С. 250-252.

7. Satvoldievna, U. D., & Qizi, A. M. N. (2020). Comparative typological analysis of semantic-structural features of conditional inclination in different systematic languages. *Проблемы современной науки и образования*, (4-2 (149)), 21-23.

8. Satvoldievna, U. D., & Qizi, R. K. B. (2020). Linguistic analysis of puns in the English language. *Проблемы современной науки и образования*, (2 (147)), 38-40.
9. Sotvoldiyevna U. D. et al. Political Euphemisms in English and Uzbek Languages (A Comparative Analysis) //Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. – 2022. – Т. 9. – С. 92-96.
10. Satvoldievna, U. D. (2021). Axiological Characteristics Of English, Uzbek And Russian Phraseological Units. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(06), 40-45.
11. Satvoldievna, U. D. (2020). A typological analysis of body parts names in English as part of somatic phraseology. *Проблемы современной науки и образования*, (2 (147)), 32-34.